

นวัตกรรมการลงยาสีเย็นบนลวดลายจิตรกรรมไทย
ประยุกต์สู่การสร้างอาชีพ
Innovation in Cold Enameling on Contemporary Thai Painting
Designs for Career Development

ประภัสสร ภูประเสริฐ

Prapatsorn Phooprasert

มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยชินวัตร

Shinawatra University

Corresponding Author, Email: sorn_slip@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดการลงยาสีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) เพื่อออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานลงยาสีเย็นบนลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์ 3) เพื่อบูรณาการองค์ความรู้การลงยาสีผ่านกิจกรรมปฏิบัติการสู่การสร้างอาชีพให้กับชุมชน ต.ห้วยสัก อ.เมือง จ.เชียงราย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เน้นการศึกษาแนวคิดและการประยุกต์องค์ความรู้ผ่านกิจกรรมปฏิบัติการ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ เพื่อออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน รวมถึงการบูรณาการความรู้ไปสู่การสร้างอาชีพในชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า 1) การลงยาสีเป็นเทคนิคที่มีพัฒนาการต่อเนื่องจากอดีต โดยเน้นความสำคัญด้านอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยี 2) กระบวนการวิจัยนำไปสู่การออกแบบลวดลายจิตรกรรมไทยที่ประยุกต์เอกลักษณ์ดั้งเดิมเข้ากับเทคนิคการลงยาสีเย็น ก่อให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 3) การจัดกิจกรรมปฏิบัติการในชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และทักษะ ผู้เข้าร่วมสามารถเรียนรู้กระบวนการทั้งหมดตั้งแต่การออกแบบ การเตรียมวัสดุ ไปจนถึงการลงยาสี ผลจากกิจกรรมส่งผลให้ชุมชนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างรายได้ และเกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการสร้างอาชีพที่ยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญทั้งในมิติของศิลปะ วัฒนธรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน

คำสำคัญ: นวัตกรรม; การลงยาสีเย็น; จิตรกรรมไทยประยุกต์

Abstract

This research article aims to achieve three objectives: 1) to study the concept of enamel application from the past to the present, 2) to design and create innovative cold enamel works inspired by Thai applied mural patterns, and 3) to integrate enamel application knowledge through practical activities for career development in Huai Sak Sub-district, Mueang District, Chiang Rai Province. This study adopts a qualitative research approach, emphasizing the exploration of concepts and the application of knowledge through hands-on activities. The research employs a creative methodology to design and develop innovative works, as well as to integrate knowledge into sustainable community-based career development.

The findings revealed that 1) enamel painting is a technique with continuous development from the past, emphasizing conservation alongside technological advancement. 2) The research process led to the design of mural patterns that combine traditional Thai elements with cold-enamel techniques, resulting in unique creative works. 3) Additionally, the community-based activities played a significant role in knowledge and skill transfer. Participants were able to learn the entire process, from designing and material preparation to the application of enamel painting. The outcomes of these activities empowered the community to utilize the acquired knowledge to develop products for income generation and contributed to preserving local culture while creating sustainable livelihoods. This research holds significance in the dimensions of art, culture, and community-level economic development.

Keywords: Innovation; cold enameling; contemporary Thai painting

บทนำ

การลงยาสีมีใช้อยู่ในหลายประเทศและหลายรูปแบบ ประเทศไทยนิยมในแบบที่เรียกว่า กลัวซอนเน (cloisonné) หรือที่จีนเรียกว่า ฟาลัง (fa-lang) ซึ่งนิยมกันมาตั้งแต่อียิปต์ กรีก เปอร์เซีย โรมัน และตะวันออกกลาง ตลอดจนประเทศในเอเชียด้วย กรรมวิธีการลงยาสีของไทยนั้น ชาวเปอร์เซียคงเป็นผู้นำเข้ามาเผยแพร่ตั้งแต่สมัยอยุธยา จึงนิยมอยู่ในหมู่ข้าราชการและราชสำนัก และคงไม่มีสีมากเท่าปัจจุบันเพราะปรากฏในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงโปรดปรานลงยาสีชนิดที่เรียกว่า ราชาวดี โดยเป็นสีฟ้าสีเดียว ดังนั้น เครื่องราชูปโภคหลายชิ้นจึงลงยาราชาวดี ซึ่งตัวยาสีนี้คือแก้วสีที่หลอมละลายกับแร่ธาตุที่มีสีต่าง ๆ ได้เป็นสีใสตามเนื้อแก้ว ถ้าต้องการให้ชิ้นจะผสมออกไซด์ของดีบุกหรือพลวง สิ่งของที่จะลงยาสีตรงส่วนใดจะต้องทุบตรงส่วนนั้น ๆ ให้บุบลงเล็กน้อย หรือกั้นขอบด้วยลวดโลหะชนิดเดียวกับสีของนั้น แล้วนำเอาผงแก้วผสมกับน้ำในถ้วยเล็ก ๆ ใช้ลวดเล็กทุบปลายแบนตักเอาตัวยาสีลงตามตำแหน่งที่ต้องการแต่ละสี ถ้าเป็นของเล็กมากจะใช้เมือกจากเมล็ดแมงลักผสม เพราะมีความเหนียวพอแก่การทำให้ติดลงในร่องหรือเนื้อที่เล็ก ๆ ได้ง่าย หลังจากนั้นใช้ชายผ้าเปียกจุ่มลงไปเพื่อดูดซับน้ำออก แล้วให้ความร้อนซึ่งจะทำให้ตัวยาละลายเยิ้มติดกับพื้นสีของนั้น ทิ้งไว้ให้เย็นจึงขัดด้วยหินไฟเพื่อให้เรียบเสมอน้ำโลหะ การขัดนี้จะทำให้ตัวยาสีหมองไม่ใส ต้องใช้ความร้อนโอบหรืออบอีกครั้งเพื่อให้ตัวยากลับเป็นเงาแวบและสดใสขึ้นอีก จากสิ่งของ เครื่องใช้ หรือเครื่องประดับที่เดิมมีความสวยงามอยู่แล้ว เมื่อมีการประดับตกแต่งด้วยกรรมวิธีลงยาสี ก็จะทำให้มีความสวยงามและทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นด้วย (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2552, ออนไลน์) ซึ่งจากสิ่งของเครื่องใช้ หรือเครื่องประดับที่เดิมมีความสวยงามอยู่แล้ว เมื่อมีการประดับตกแต่งด้วยกรรมวิธีลงยาสี ก็จะทำให้มีความสวยงามและทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นด้วย คนต่างชาติก็ชื่นชอบกันมาก นับเป็นภูมิปัญญาไทยที่ควรภูมิใจและอนุรักษ์ไว้สืบไป (เพ็ญสิริ ชาตินิยม, 2550: 280)

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมานับแต่อดีต ความหลากหลายของวิธีการลงยา ได้มีการพัฒนาให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเตรียมความพร้อมของโลหะ และกระบวนการบางอย่างที่มีการนำเอาการลงยาสีมาประยุกต์ใช้ในเวลาต่อมา มีเทคนิคที่สำคัญ ๆ เช่น Basse Taille ซึ่ง Karen L. Cohen. ได้อธิบายเกี่ยวกับการลงยาสีวิธีที่มาจากภาษาฝรั่งเศส เรียกวิธีการนี้ว่า Low cut เป็นเทคนิคที่ต้องอาศัยการสร้างแพทเทิร์นที่มีแบบแผนในการสร้างพื้นผิวของพื้นที่บริเวณที่บุหรือรองพื้นผิวของโลหะ Camaieu การลงยาสีวิธีนี้บางครั้งก็เรียกว่า en

camaieu การลงยาวิธีนี้มีมาตั้งแต่สมัยกลางศตวรรษที่ 18 ซึ่งมีวิธีการสร้างงานเหมือนกันกับเทคนิค Grisaille ซึ่งจะต้องมีการลงยาสีสีขาวก่อนเป็นอันดับแรก ก่อนที่จะสร้างสรรค์การลงสีอื่น ๆ (Karen L. Cohen, 2019: 9) Champlevé การลงยาวิธีนี้ บางครั้งก็เรียกว่า Raised field หรือ Raised plain เป็นเทคนิคที่ยาสีจะฝังตัวเข้าไปในรอยบุ๋ม รอยเว้า หรือรอยกด ที่ยุบตัวลงไปของเนื้อโลหะที่ไมม่มีการกำบัง หรือกันไว้จนเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างงานอย่างมีแบบฉบับ และนิยมทำกันโดยกระบวนการการแกะสลัก โดยใช้ของเหลวหรือกรดกร่อน การลงยาวิธีนี้เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ 300 ปี หลังคริสตกาล โดยการใช้เพื่อตกแต่งโล่ และชุดเกราะของพวก Celts ซึ่งเป็นวิธีการลงยาอันเป็นที่ชื่นชอบกันอย่างมากในสมัยนั้น Jinks McGrath (2003 : 64) ได้อธิบายเสริมเกี่ยวกับการลงยาวิธีนี้ว่า Champlevé (ของเหลว) นั้นหมายถึงสูงกว่าบริเวณโดยรอบ ๆ อาณาเขต และเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการลงยาสี Cloisonné การลงยาวิธีนี้บางครั้ง เรียกว่า Cloison หรือ Cell เป็นเทคนิคที่นำเอาลวดโลหะที่รีดเป็นลวดมาดัดดองให้เป็นรูปร่างรูปทรงตามที่ได้ออกแบบไว้ หลังจากทีลงยาสีจะฝังตัวเข้าไปในบริเวณนั้นผลลัพธ์ที่ได้คือ คลัวซอนเน่ Ginbari Foil การลงยาวิธีนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นในญี่ปุ่น โดยใช้กระดาษฟอยล์ที่ออกแบบ กับสลักลายนูนพิมพ์บนแผ่นโลหะ วิธีการนี้เป็นเทคนิคที่ยอดเยี่ยมสำหรับการทำสำเนาที่ได้ออกแบบไว้แบบสลักลายนูนแผ่นโลหะที่สลักลายนูน Grisaille การลงยาวิธีนี้บางครั้ง เรียกว่า Greyness เป็นรูปแบบของการลงยาสี ซึ่งใช้สีขาว-ดำ เป็นศิลปะการวาดภาพโดยใช้สีเป็นพื้นหลัง และลงทับด้วยสีขาว Jinks McGrath ได้อธิบายเสริมเกี่ยวกับการลงยาวิธีนี้ว่า การลงยาวิธีนี้เกี่ยวข้องกับการใช้สีพื้น เป็นยาสีสีดำ และชั้นของยาสีขาวที่ละเอียด และมีความบางมาก ๆ จะถูกปิดแปรงลงบนผิวหน้าตามแบบที่ได้ร่างเอาไว้ (Jinks McGrath, 2003: 62-3) เป็นต้น

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 พระองค์ท่านทรงโปรดปรานการลงยาสีมาก จึงมีชื่อกำเนิด ยาสีชนิดที่เรียกว่า “ราชวดี” โดยเป็นสีฟ้าเพียงสีเดียว หรือเรียกอีกอย่าง ว่า “สีขึ้นการะเวก” ดังนั้น เครื่องราชูปโภคหลายชนิดในสมัยนั้นจึงลงยาสีราชวดีหรือสีฟ้าเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตัวยาสีนี้คือ แก้วสีที่หลอมละลายกับแร่ธาตุที่มีสีต่าง ๆ ได้เป็นสีใสตามเนื้อแก้ว ถ้าต้องการให้ขุนจะผสมออกไซด์ของดีบุกหรือพลวงเพิ่มเข้าไป (สุรพงษ์ ปัญญาหา, ภัทรา ศรีสุขุ และ ภัทรบดี พิมพ์กิ, 2564: 18) ศิลปะงานลงยาสีมีความรุ่งเรืองถึงขีดสุดคือในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 เครื่องราชูปโภคจะมีสีสนิมและมีลวดลายบนชิ้นงานมากขึ้น รวมทั้งจะเริ่มมีสีแดง สีเขียว และสีน้ำเงิน

3 สี นี้เป็นหลักโดยเฉพาะ

อย่างไรก็ตาม ช่างงานลงยาสีในปัจจุบันแม้จะมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไป และบางอย่างยังคงใช้เทคนิคกระบวนการทำเช่นเดียวกับในอดีต แต่จะมีการต่อยอดสร้างสรรค์ในเรื่องของการวางโครงสีและรูปแบบของต้นแบบที่จะนำมาลงยาสีให้มีความง่ายและไม่ยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น กล่าวคือ มีความเป็นอิสระมากขึ้น ซึ่งเกี่ยวกับยาสีนั้น จะมีทั้งยาสีร้อน (Enamel) และยาสีเย็น (Resin) ซึ่งการลงยาสีร้อน จะมาเป็นแบบแท่งหรือแบบก้อน คล้าย ๆ ก้อนหินหรือก้อนแร่ (ภาพที่ 2) ยาสีร้อนไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่มาจากกระบวนการที่ผลิตในรูปแบบอุตสาหกรรม ด้วยกระบวนการผสมผสานระหว่างเคมีต่าง ๆ จนได้ออกมาเป็นก้อนยาสี โดยเมื่อมีเทคโนโลยีเข้ามา ปัจจุบันจึงได้มีนวัตกรรมการผลิตยาสีแบบเย็นนั่นเอง

ภาพที่ 1 ยาสีร้อนแบบแท่ง

ส่วนเทคนิคการลงยาสีเย็น (Cold Enameling Technique) เป็นวิธีการหนึ่ง ที่ช่วยเพิ่มสีสันลงบนตัวเรือนเครื่องประดับ ทำให้เกิดความสวยงาม มีความทนทานต่อการขีดข่วน เพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้กับงานเครื่องประดับ รวมทั้งยังเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสร้างสรรค์งานเครื่องประดับให้มีความหลากหลาย การลงยาสีเย็นเป็นการใช้สารเคมีใส่ลง

ในพื้นที่ที่เป็นร่องระหว่างลวดลาย โดยกระบวนการเตรียมงานควรอยู่ในห้องที่ปิดมิดชิดเพื่อป้องกันฝุ่นตกลงไปปะปนกับยาสีเย็น เนื่องจากยาสีเย็นมีลักษณะที่เป็นของเหลว ดังนั้นเส้นขอบและร่องบนตัวเรือนเครื่องประดับจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการกันให้สีอยู่ในพื้นที่ที่ต้องการ ก่อให้เกิดลวดลายบนตัวเรือนเครื่องประดับตรงตามที่ได้ออกแบบไว้ หากเส้นขอบร่องกันสีมีระยะของขอบที่บางเกินไปอาจทำให้สีไหลมารวมกัน และหากเส้นขอบร่องกันสีมีความหนาเกินไปอาจทำให้ลวดลายที่ออกแบบไว้ไม่ชัดเจนเนื่องจากมีระยะห่างของลายที่กว้างเกิน รวมถึงขนาดของลวดลายซึ่งหากมีขนาดเล็กเกินไปจะทำให้ยากต่อการนำสีหยอดใส่ลงไปในร่อง การทำเส้นขอบร่องสำหรับลงยาสีนั้น สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสลักฉลุ การปั๊ม การใช้ น้ำยาเคมีกัดหรือเรียกว่าการกัดกรด รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการทำร่องยาสี เช่น การเลเซอร์ การเขียนแบบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ 3 มิติร่วมกับการใช้เทคโนโลยีการพิมพ์ 3 มิติ (ภัทร บดี พิมพ์กิ และคณะ, 2566: 3) แต่เดิม ส่วนประกอบพื้นฐานยาสีร้อน (Enamel) คือผงซิลิกา (Powder Silica) ที่มีการผสมผสานเข้ากับผงตะกั่ว และโซเดียมคาร์บอเนต ซึ่งจะละลายภายใต้ความร้อนสูงในระดับ 800 องศาเซลเซียส จากนั้นจะถูกนำออกจากเตาเผาเพื่อเติมสารแต่งสีก่อนที่อุณหภูมิจะลดลง เช่น การเติมผงโคบอลต์เพื่อให้ได้สีฟ้า เติมผงโครเมียมเพื่อให้ได้สีเขียว หรือการเติมผงไอโอดีนเพื่อให้ได้เป็นสีแดงเข้ม โดยกระบวนการผลิตสีแต่ละสีจะใช้เวลาเป็นชั่วโมง ซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อน ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการคิดผลิตยาสีเย็นขึ้นมา ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยาก

ในด้านกระบวนการสร้างงาน แม้จะมีความแตกต่างอยู่บ้าง แต่ผลลัพธ์ที่ได้จากการยาสี “เย็น” จะไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ การเคลือบสีให้สม่ำเสมอ และเมื่อชิ้นงานเสร็จสมบูรณ์ลักษณะงานโดยรวมของยาสีเย็นจะมีความคล้ายคลึงกับยาสีร้อน คือมีความใส และมีความนูนของตัวยาสีที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ความแตกต่างระหว่างยาสีร้อนและยาสีเย็นที่เห็นได้ชัดก็คือ ยาสีร้อนจะเล่นกับไฟ ส่วนยาสีเย็นจะไม่เล่นกับไฟ เพราะตัวยาสีเย็นพัฒนามาจากยาสีร้อนคือ ทำให้เป็นทางเลือกที่ใช้ได้ง่ายและสะดวกขึ้นไม่ซับซ้อนมาก ข้อดีของยาสีเย็นจะมีตัวเลือกเฉดสีมากกว่ายาสีร้อน แต่ความทนทานจะไม่เท่ายาสีร้อน ยาสีเย็นมีส่วนผสมมาจากเรซิน ผสมสี แล้วนำไปอบด้วยเครื่องอบที่ใช้ความร้อน ส่งผลให้ความทนทานลดน้อยลงนั่นเอง

ผู้วิจัยสนใจศึกษาแนวทางการลงยาสีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เห็นคุณค่าของการลงยาสีซึ่งเป็นหนึ่งในกระบวนการผลิตที่เน้นงานฝีมือ และความประณีต ที่ปัจจุบัน

เทคนิคเหล่านี้ผู้คนไม่ค่อยให้ความสนใจและอาจเลือนหายไปได้ในอนาคต ในการศึกษาวิจัยนี้ นอกจากเป็นการศึกษาเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานบนลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์แล้ว ยังเป็นการบูรณาการองค์ความรู้การลงยาสีผ่านกิจกรรมปฏิบัติการสู่การสร้างอาชีพให้กับชุมชนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการลงยาสีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานลงยาสีเย็นบนลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์
3. เพื่อบูรณาการองค์ความรู้การลงยาสีผ่านกิจกรรมปฏิบัติการสู่การสร้างอาชีพให้กับชุมชน ต.ห้วยสัก อ.เมือง จ.เชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการศึกษาแนวคิดและการประยุกต์องค์ความรู้ผ่านกิจกรรมปฏิบัติการ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ (Creative Research) เพื่อออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน รวมถึงการบูรณาการความรู้ไปสู่การสร้างอาชีพในชุมชน

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2.1 การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิดและกระบวนการลงยาสีเย็นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบ

2.2 การออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน ออกแบบลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์สำหรับการลงยาสีเย็น ทดลองสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบโดยใช้เทคนิคและกระบวนการลงยาสีเย็น

2.3 การจัดกิจกรรมปฏิบัติการในชุมชน จัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการลงยาสีเย็นและการออกแบบให้กับคนในชุมชน ต.ห้วยสัก อ.เมือง จ.เชียงราย ฝึกปฏิบัติ

จริงในการสร้างผลงานเพื่อเพิ่มทักษะและความชำนาญ สร้างแนวทางการนำผลงานไปพัฒนาสู่การสร้างอาชีพ

2.4 การประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรม วิเคราะห์ผลการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของผู้เข้าร่วม ประเมินผลความเป็นไปได้ในการสร้างอาชีพจากผลงานที่พัฒนาขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) แบบสังเกตพฤติกรรมและกระบวนการปฏิบัติ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการลงยาสีเย็นและลวดลายจิตรกรรมไทย การสังเกตและบันทึกกระบวนการปฏิบัติในกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และการเก็บข้อมูลผลลัพธ์และความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลการประเมินจากการจัดกิจกรรมปฏิบัติการในชุมชน และสรุปผลการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้สู่การสร้างอาชีพ

ผลการวิจัย

1. แนวคิดการลงยาสีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การเคลือบลงยาหรือการลงยาสี (Enamel) เป็นวิธีหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมสูงสุดในการเพิ่มสีสันให้กับงานออกแบบเครื่องประดับ และได้รับการยกระดับจากการเป็นเพียงเทคนิคตกแต่งมาเป็นเคลือบเพื่อปกป้องพื้นผิวและช่วยเพิ่มมิติใหม่ให้เครื่องประดับทองและเงิน โดยวิธีการลงยามีมากมาย และมีความน่าสนใจและโดดเด่นไม่แพ้กันสำหรับตัวสารที่ใช้ลงยานั้น ทำมาจากสารสีคล้ายแก้วธรรมชาติ ซึ่งปกติจะประกอบด้วยผงโปรแตสเซียม และซิลิกาผสมกับน้ำมัน ทำให้เกิดสีที่สวยงามด้วยการใส่แม่เคลือบออกไซด์ และนำสารดังกล่าวไปใช้กับกระเบื้องเคลือบ ทอง เงิน ทองแดง แก้ว และอื่นๆ ขณะที่ตกแต่งพื้นผิว ด้วยการเผาอุณหภูมิต่ำ การลงยา (Enameling) เป็นเทคนิคการตกแต่งวัสดุหลากหลายชนิด การใช้การลงยาหรือการเคลือบบนพื้นผิว เพื่อวาดฉาก รูปร่าง หรือการจารึก หรือการทำร่องหรือการทำให้เกิดรอยเว้าเข้าไปในโลหะด้วยการอุดเฉพาะพื้นที่ (The Gem and Jewelry Institute of Thailand (Public Organization), 2556: ออนไลน์) ประวัติความเป็นมาของลงยาสีมีมา

ตั้งแต่อดีตตั้งแต่ 1,600 ปี ก่อนคริสตศักราช และตั้งแต่ยุคไมซีเนียน เมืองไมซีนี ซึ่งเป็นเมืองโบราณ ทางตอนใต้ของกรีซ จากช่วง 1,400 ปี ก่อนคริสตศักราชวิธีนี้ใช้กันอย่างจำกัดในกรีซ แต่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ต่อมาหลังจากยุครุ่งเรืองในช่วงเวลาของจักรวรรดิไบเซนไทน์ เมืองไบแซนเทียม ในช่วงศตวรรษที่ 6 และภายใต้การปกครองโดยอาณาจักรออตโตมัน ชื่นงานจำนวนมากได้หลงไหลพรุ้งพรูจากเปอร์เซีย โดยภายหลังจากช่วงเวลานั้น กลุ่มคนที่ทำงานและศึกษาในงานยาสี ได้แพร่หลายในหลาย ๆ ประเทศของยุโรป ในเมืองเวนิซตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 และที่อื่นๆ ในยุโรปตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 โดยเฉพาะที่ลิโมเกส ซึ่งได้กลายมาเป็นศูนย์กลางของการตกแต่ง ด้วยเครื่องเคลือบลงสี เทคนิคนี้ถูกนำมาใช้ในอังกฤษ ตั้งแต่ศตวรรษที่ 9 และโดยเฉพาะตั้งแต่ปี 1750 เป็นต้นไป มีความเด่นชัดมากในประเทศเยอรมนี ฝรั่งเศส และอิตาลี การลงยาสีแบบรัสเซียได้มีการพัฒนาจนเรียกได้ว่า เป็นยุคแห่งความรุ่งเรืองของงานลงยาสี นอกจากนี้ ยังมีการทำการลงยาสีในแถบเอเชีย จีน อินเดีย และญี่ปุ่น ซึ่งประเทศเหล่านี้มีความเป็นอิสระทางวัฒนธรรมและจริยธรรมในการสร้างสรรค์งานค่อนข้างสูง ไม่ขึ้นกับใคร ส่งผลให้การพัฒนางานลงยาสีมีความก้าวหน้าและมีวิวัฒนาการของเทคนิคการลงยาสีที่ดีมากขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง จึงเรียกได้ว่าเป็นการเพิ่มความสำคัญของมรดกที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษของการทำยาสีอย่างมีวิธีการและมีระบบ (Jeanne Werge-Hartley, 2005 : 9) เทคนิคนี้ถูกนำไปใช้ตกแต่งเครื่องประดับ ด้วยวิธีการทั้งหมดที่กล่าวไปแล้วข้างต้น โดยใช้ทั้งกับทองคำเงินหรือทองแดง บางครั้งก็ใช้กับเหล็กหรือทองเหลือง เพื่อใช้กับการเคลือบแบบทึบแสง นอกจากนี้ยังมีการนำไปใช้บนแก้ว หรือผลึกแก้ว (Crystal) หรือบนรูปทรงต่าง ๆ หรืองานภาพปูนแกะสลัก เทคนิคนี้ได้แพร่หลายเข้ามาในดินแดนประเทศไทยโบราณหนึ่งที่น่าสนใจและสามารถนำมาตกแต่งเครื่องประดับให้สวยงาม มีคุณค่าและเป็นการเพิ่มมูลค่าได้ เนื่องจากเป็นศิลปะบนเครื่องใช้หรือเครื่องประดับที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ไทย ซึ่งเป็นงานฝีมือที่พัฒนามาจากการทำเครื่องทอง เครื่องเงินในสมัยอยุธยา วิชาช่างที่สืบทอดกันมาหลายร้อยปี ความวิจิตรบรรจงของเส้นสายลายไทย แต่งแต้มด้วยยาสีหลากสีสันทันกับจินตนาการอันไร้ขอบเขตของช่างฝีมือไทยช่วยเพิ่มคุณค่า ความมีชีวิตชีวา สร้างความงดงามอย่างมีศิลปะบนเครื่องใช้หลากหลายชนิด (สุรพงษ์ ปัญญาหา, ภัทรา ศรีสุโข และ ภัทรบดี พิมพิภัก, 2565: 16-17)

สรุป การลงยาสีเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะเครื่องใช้และเครื่องประดับมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยมีความประณีตในลวดลายไทยที่วิจิตรบรรจงและหลากสีสันทัน เทคนิคนี้ได้รับการพัฒนาจากงานช่างทองและช่างเงินที่สืบทอดมาหลายร้อยปี ช่างฝีมือไทยนำเทคนิคนี้มา

ตกแต่งเครื่องประดับและเครื่องใช้ต่าง ๆ สร้างเอกลักษณ์ที่สะท้อนความงามและจินตนาการไว้ขอบเขต การลงยาสีเป็นศิลปะที่สะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์และฝีมือช่างในแต่ละยุคสมัย มีการพัฒนาและวิวัฒนาการมาตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในแง่ของวัสดุ เทคนิค และรูปแบบการใช้งาน ทำให้เทคนิคนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าทางศิลปะในงานเครื่องประดับและเครื่องใช้หลากหลายชนิด

2. การออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานลงยาสีเย็นบนลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์

การวิจัยนี้มีวิธีการวิจัยร่วมกับการปฏิบัติการภาคสนามในพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง คือชุมชนตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยมีวิธีการวิจัยและการดำเนินงานตามลำดับต่อไปนี้

1) การจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการลงยาสี ได้แก่ ตะแกรงพร้อมขาตั้ง ตัวพ่นไฟ (ตะ) เลื่อยฉลุพร้อมใบเลื่อย น้ำมันหรือเทียนไข ค้อนเหล็กและค้อนยาง ตะไบ แปรงทองเหลือง แปรงทองเหลือง กรดกำมะถันหรือซันฟลูอิด ปากคีบปลายแหลม ถ้วยผสมสี และครกเล็กหรือโถรงบดยา พู่กันปลายเล็ก ต้นแบบสำหรับลงยาสีและแท่งยาสี โดยนำแท่งยาสีมาบดให้ละเอียดด้วยโถรงบดยา และนำไปล้างให้สะอาดด้วยน้ำจะได้ยาสีสำหรับการสร้างงาน (ภาพที่ 2-4)

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการจัดเตรียมยาสีร้อนแบบแท่ง

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการจัดเตรียมยาสีร้อนแบบแห้ง

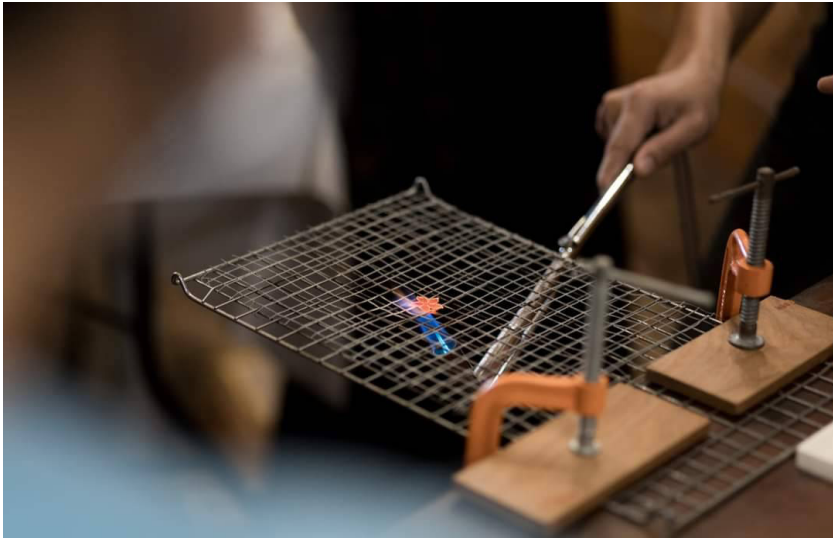
ภาพที่ 4 ต้นแบบดอกมะลิก่อนลงยาสีเย็น

2) นำชิ้นงานที่ออกแบบและขึ้นรูปไว้จัดเตรียมให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อยและพร้อมสำหรับการลงยาสีไปตามลวดลายที่กำหนด จากนั้นเทส่วนผสมยูวีเรซินกับสีที่ต้องการใช้ลงในจานผสม โดยใช้อัตราส่วน 1:1 ใช้ไม้คนให้เข้ากัน เมื่อส่วนผสมเข้ากันจะได้เป็นยาสีตามที่ต้องการ ในขั้นตอนนี้ให้ใช้ฟู่กันปลายเล็กหรือไม้แหลมขนาดเล็กแตะที่ยาสี และนำมาหยอดลงบนชิ้นงาน จากนั้นจึงค่อย ๆ เกลี่ยยาสีให้ทั่วชิ้นงานด้วยไม้ที่สะอาดอีกครั้ง ก่อนนำไปอบในเครื่องอบ UV รอบแรก ใช้ระยะเวลา 99 วินาที (เครื่องอบ UV ความร้อน 220 วัตต์)

3) นำชิ้นงานออกจากเครื่องอบ ใช้ UV เรซิน หยอดลงบนชิ้นงาน แล้วค่อย ๆ ใช้ไม้เกลี่ยให้ทั่วชิ้นงาน จากนั้นให้นำชิ้นงานเข้าอบครั้งที่สองโดยใช้เวลา 99 วินาที ทั้งนี้เพื่อเป็นการเคลือบตัวชิ้นงานให้มีความแข็งแรง ซึ่งจะทำให้ชิ้นงานมีความสวยงาม คงทน (ภาพที่ 5-12)

ภาพที่ 5 กระบวนการลงยาสี

ภาพที่ 6 กระบวนการลงยาสี

ภาพที่ 7 ผลงานก่อนและหลังการลงยาสี

ภาพที่ 8 ผลงานที่ลงยาสีเรียบร้อยแล้ว

ภาพที่ 9 บรรยากาศการปฏิบัติการลงยาสี ณ มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์
อ.เมือง จ.เชียงราย

ภาพที่ 10 บรรยากาศการปฏิบัติการลงยาสี ณ มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์
อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 11 บรรยากาศการปฏิบัติการลงยาสี ณ มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์
อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 12: บรรยายภาพการปฏิบัติการลงยาสี ณ มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์
อ.เมือง จ.เชียงราย

3. การบูรณาการองค์ความรู้การลงยาสีผ่านกิจกรรมปฏิบัติการสู่การสร้างอาชีพให้กับชุมชน ต.ห้วยสัก อ.เมือง จ.เชียงราย

จากการศึกษาวิจัยและการปฏิบัติการสร้างสรรค์ “นวัตกรรมการลงยาสีเย็นบนลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์” พบว่า การบูรณาการองค์ความรู้สามารถดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) การให้ความรู้พื้นฐานและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการลงยาสี กิจกรรมเริ่มต้นด้วยการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของการลงยาสีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้ถึงแนวคิดสำคัญที่เน้นการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาทางเทคโนโลยี ตลอดจนการทำความเข้าใจถึงขั้นตอนการลงยาสีอย่างละเอียด เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการทำงานและความสำคัญของการลงยาสีในบริบทของศิลปะไทย

2) การออกแบบลวดลายใหม่โดยผสมผสานจิตรกรรมไทยประยุกต์ กระบวนการสร้างสรรค์เน้นการออกแบบลวดลายใหม่ที่ผสมผสานเอกลักษณ์ของจิตรกรรมไทยแบบดั้งเดิมเข้ากับกระบวนการลงยาสีเย็น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสทดลองออกแบบและผลิตชิ้นงานจริง ซึ่งเป็นการสร้างนวัตกรรมด้านการออกแบบที่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

3) การจัดกิจกรรมปฏิบัติการเพื่อการเรียนรู้ในชุมชน กิจกรรมปฏิบัติการจัดขึ้นในชุมชน ต.ห้วยสัก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าร่วมเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมวัสดุ ออกแบบลวดลาย ไปจนถึงกระบวนการลงยาสีบนชิ้นงาน ผลจากกิจกรรมพบว่าผู้เข้าร่วมสามารถพัฒนาทักษะและความรู้จนสามารถนำไปต่อยอดในการสร้างรายได้

4) การสร้างอาชีพและการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน กิจกรรมนี้ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เข้าร่วมในการนำทักษะที่ได้รับไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ซึ่งสามารถจำหน่ายในตลาดหรืองานแสดงสินค้าชุมชน ส่งผลให้เกิดการสร้างอาชีพและรายได้ที่ยั่งยืน รวมถึงการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม

สรุป การบูรณาการองค์ความรู้การลงยาสีเย็นผ่านกิจกรรมปฏิบัติการในชุมชน ต.ห้วยสัก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ไม่เพียงแต่ช่วยอนุรักษ์และพัฒนาศิลปปะไทย แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนผ่านการสร้างรายได้และการพัฒนาทักษะที่สามารถต่อยอดไปสู่การสร้างอาชีพได้ในระยะยาว

อภิปรายผล

จากการศึกษาของ สุรพงษ์ ปัญญาหา, ภัทรา ศรีสุข และ ภัทรบดี พิมพิกิ (2565: 15) เกี่ยวกับองค์ประกอบของยาสีร้อนสีเขียวที่มีตะกั่วและซิลิกาเป็นองค์ประกอบหลัก ซึ่งเห็นถึงความสำคัญของการใช้สารเคมีเพื่อสร้างคุณสมบัติที่เหมาะสมของยาสี เช่น การทำให้เกิดความเป็นแก้วและสีฉ่ำเฉพาะตัว งานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาสูตรยาสีที่สามารถใช้งานได้จริงบนแผ่นโลหะทองแดง โดยไม่มีปัญหาการแตกร้าวหรือหลุดล่อน ซึ่งเป็นข้อพิสูจน์ถึงความก้าวหน้าในการปรับปรุงวัสดุเพื่อเพิ่มความคงทนและคุณภาพของงานลงยาสี การลงยาสีในบริบทของไทยเน้นความวิจิตรบรรจงและการสร้างสรรค์ลวดลายไทยที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ในขณะที่การศึกษาทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับองค์ประกอบของยาสีช่วยสนับสนุนให้เทคนิคนี้คงอยู่และพัฒนาได้ในเชิงเทคนิคและการใช้งาน งานวิจัยด้านองค์ประกอบเคมีของยาสี เช่น การใช้โครเมียมออกไซด์หรือเหล็กออกไซด์เพื่อให้เกิดสีที่เฉพาะเจาะจง ช่วยเพิ่มศักยภาพในการสร้างสรรค์เฉดสีใหม่ที่มีความหลากหลาย ตรงนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการลงยาสีในเชิงเทคนิคเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด เทคนิคการ

ลงยาสีแบบดั้งเดิมที่เน้นความงามและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม สามารถนำมาผสมผสานกับการพัฒนาสูตรเคมีที่เหมาะสม เพื่อสร้างชิ้นงานที่มีความงามคงทนและตอบโจทย์การใช้งานในปัจจุบัน การลงยาสีเป็นทั้งศิลปะและวิทยาศาสตร์ที่สามารถพัฒนาได้พร้อมกัน การอนุรักษ์ลวดลายและเอกลักษณ์ไทยควบคู่กับการปรับปรุงวัสดุและกระบวนการผลิตในเชิงเทคนิค ช่วยให้การลงยาสีสามารถตอบสนองต่อความต้องการทั้งในด้านการสร้างสรรค์งานศิลปะและการใช้งานเชิงพาณิชย์ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับงานเครื่องประดับและเครื่องใช้ รวมถึงการสร้างอาชีพและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาว

การออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานลงยาสีเย็นบนลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์ สอดคล้องกับการศึกษาภัทรบดี พิมพ์กิ และคณะ (2566: 3) พบว่า การใช้เทคนิคลงยาสีเย็นในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยเน้นการเคลือบพื้นผิวเพื่อเพิ่มความแข็งแรง คงทน และความงามของชิ้นงาน การออกแบบลวดลายที่มีเอกลักษณ์ ทั้งการออกแบบลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์และลวดลายเสื้อสมเด็จฯ มุ่งเน้นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านงานออกแบบ การคำนึงถึงขนาดและสัดส่วนของลวดลาย การให้ความสำคัญกับการปรับลดขนาดและรายละเอียดของลวดลายให้เหมาะสมกับชิ้นงาน เพื่อให้สอดคล้องกับเทคนิคการลงยาสีและขนาดของพื้นที่ในการลงสี และการพัฒนาชิ้นงานด้วยกระบวนการทดลองและการมีส่วนร่วม มีการจัดกิจกรรมหรือสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประกอบการและช่างฝีมือ ส่วนความแตกต่าง คือ รูปแบบลวดลายที่ใช้ งานลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์มีจุดเน้นที่การผสมผสานลวดลายไทยดั้งเดิมกับนวัตกรรมการลงยาสี ส่วนงานลวดลายเสื้อสมเด็จฯ เน้นการเชื่อมโยงกับแนวคิด Geo-Design และแรงบันดาลใจจากยุค Art Deco โดยมีความร่วมสมัยสูงและรูปทรงเรขาคณิตเป็นจุดเด่น กลุ่มเป้าหมาย ลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์เน้นการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการทำงานในชุมชน ส่วนลวดลายเสื้อสมเด็จฯ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เจาะจงกลุ่มลูกค้าในเชิงพาณิชย์ เช่น ผู้หญิงในช่วงอายุที่แตกต่างกัน การใช้วัสดุและอุปกรณ์ ลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์เน้นการใช้วัสดุพื้นฐานสำหรับลงยาสี เช่น โลหะและเรซิน UV ส่วนลวดลายเสื้อสมเด็จฯ เพิ่มมูลค่าผลงานด้วยการใช้อัญมณีแท้ เช่น ไพลิน เพทาย และไข่มุก รวมถึงการชุบโลหะเงินด้วยทอง การผลิตและการพัฒนาชิ้นงาน ลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์ใช้วิธีการปฏิบัติการในพื้นที่ชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ส่วนลวดลายเสื้อสมเด็จฯ มุ่งเน้นการผลิตเชิงพาณิชย์ร่วมกับผู้ประกอบการ โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับตลาดเครื่องประดับ

อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแนวทางมีเป้าหมายในการสร้างสรรค์งานที่มีเอกลักษณ์และเพิ่มมูลค่า แต่มีจุดเน้นที่ต่างกันในด้านกลุ่มเป้าหมาย วัสดุ เทคนิคการนำเสนอ และบริบทของการสร้างผลงาน การออกแบบลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์เหมาะกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างอาชีพในชุมชน ขณะที่ลวดลายเสื้อสมเด็จพระเจ้า เน้นการออกแบบเชิงพาณิชย์และความร่วมสมัยที่ตอบสนองตลาดเฉพาะกลุ่ม

ความสอดคล้องทั้งกระบวนการ “นวัตกรรมการลงยาสีเย็นบนลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์” และงานศึกษาของ จันจิรา กว้างนอก (2558: จ) และ ธนกฤต ใจสุตา (2564: 138-139) ต่างให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการสร้างสรรค์งานหัตถกรรม โดยมีการเน้นองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. การอนุรักษ์ควบคู่การพัฒนา การลงยาสีเย็นในบริบทของไทยพยายามสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์รูปแบบดั้งเดิมและการพัฒนาเทคนิคใหม่ เช่นเดียวกับการออกแบบเครื่องประดับทองสุโขทัยในงานของจันจิรา ที่ปรับลวดลายดั้งเดิมให้ร่วมสมัยเพื่อเพิ่มความเข้าถึงได้ของกลุ่มเป้าหมาย

2. การสร้างเอกลักษณ์ผ่านการออกแบบ กรณีศึกษาเน้นความสำคัญของการออกแบบลวดลายที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรม เช่น ลวดลายจิตรกรรมไทยที่นำมาผสมผสานในกระบวนการลงยาสี หรือการใช้ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของทองสุโขทัย

3. การพัฒนาศิลปะให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค งานของธนกฤต ใจสุตา ชี้ให้เห็นว่าการออกแบบที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคช่วยสร้างมูลค่าและเพิ่มค่านิยมในผลิตภัณฑ์ เช่นเดียวกับการจัดกิจกรรมปฏิบัติการลงยาสีเย็นในชุมชน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมสามารถสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ตลาด

ส่วนความแตกต่าง แม้ว่าจะมีความสอดคล้องในด้านแนวคิดหลัก แต่รายละเอียดในแต่ละกรณีมีความแตกต่างที่โดดเด่น ดังนี้

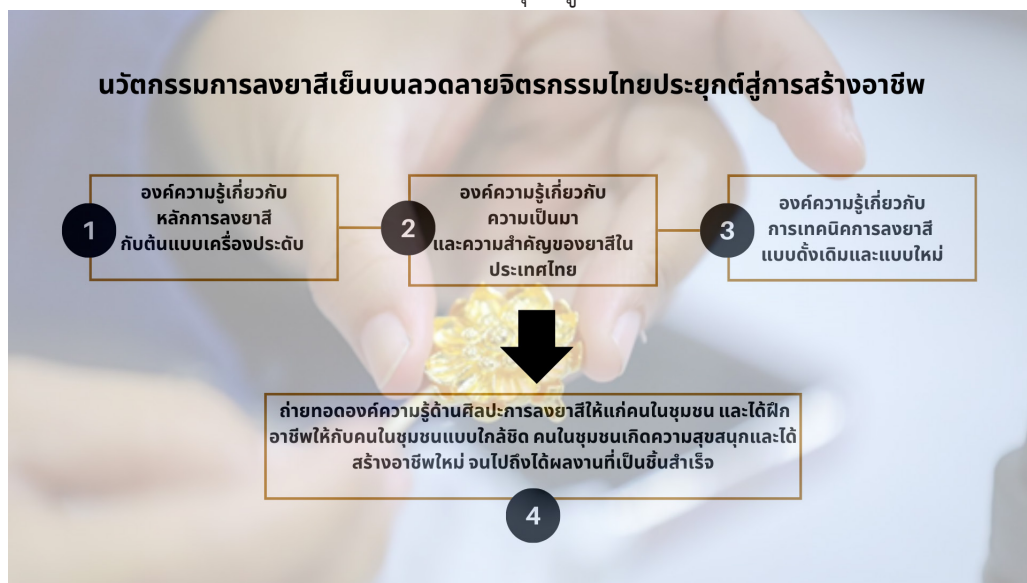
1. บริบทและจุดเน้น กิจกรรมการลงยาสีเย็นในชุมชน ต.ห้วยสัก มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างอาชีพและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติการจริง งานศึกษาของจันจิรา กว้างนอก เน้นการสร้างความร่วมมือในเครื่องประดับทองสุโขทัย โดยผสมผสานความงามของลวดลายดั้งเดิมเข้ากับสไตล์การใช้งานในชีวิตประจำวัน และงานศึกษาของธนกฤต ใจสุตา มุ่งเน้นกระบวนการออกแบบเชิงศิลปะและพาณิชย์ โดยนำมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มาตีความให้เป็นรูปธรรม

2. ผลลัพธ์และเป้าหมาย กิจกรรมปฏิบัติการใน ต.ห้วยสัก มุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงสังคม และเศรษฐกิจ โดยสร้างรายได้และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ส่วนงานของจันจิรา กว้างนอก และธนกฤต ใจสุตา เน้นผลลัพธ์ในเชิงศิลปะและเชิงพาณิชย์ ผ่านการออกแบบที่สร้างเอกลักษณ์และเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์

การเปรียบเทียบระหว่างการวิจัย “นวัตกรรมการลงยาสีเย็น” และงานศึกษาของ จันจิรา กว้างนอก และธนกฤต ใจสุตา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนา มรดกทางวัฒนธรรมผ่านงานศิลปะและหัตถกรรม ทั้งยังเน้นให้เห็นถึงวิธีการที่แตกต่างกันใน การแปลความคิดและสร้างมูลค่า ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และศิลปะ

องค์ความรู้จากงานวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยและปฏิบัติการสร้างสรรค์ “นวัตกรรมการลงยาสีเย็นบนลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์สู่การสร้างอาชีพ” มีดังนี้

ภาพที่ 12 องค์ความรู้จากงานวิจัย

สรุป

จากการศึกษาวิจัยและปฏิบัติการสร้างสรรค์ “นวัตกรรมการลงยาสี (เย็น) บน ลวดลายจิตรกรรมไทยประยุกต์สู่การสร้างอาชีพ” พบว่าเกิดความเข้าใจและรู้ถึงความเป็นมา ขั้นตอนวิธีทำ และแนวคิดการลงยาสีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีแนวคิดและเป้าหมายที่สอดคล้องกัน โดยเน้นไปที่การให้คุณค่าเชิงอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ในด้านต้นแบบสำหรับการลงยาสี จากการออกแบบลวดลายใหม่ผสมผสานกับลวดลายจิตรกรรมไทย ถือเป็นการประยุกต์ลวดลายจิตรกรรมไทยแบบดั้งเดิมเข้ากับกระบวนการลงยาสี ซึ่งทำให้เกิดเป็นรูปแบบใหม่ของงานสร้างสรรค์ ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมด้านการออกแบบลงยาสี นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมและร่วมปฏิบัติการสร้างสรรค์กับผู้ที่สนใจเข้าร่วม ณ ชุมชน ต.ห้วยสัก อ.เมือง จ.เชียงราย พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมได้รับทักษะความรู้และสามารถนำไปต่อยอดสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นได้ในอนาคตอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการส่งเสริมด้านการตลาด เช่น การจัดแสดงสินค้าในงานนิทรรศการ การขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าและขยายกลุ่มเป้าหมายทั้งในและต่างประเทศ
2. ควรพัฒนาเนื้อหาการฝึกอบรมเพิ่มเติม โดยเน้นเทคนิคการออกแบบและสร้างเอกลักษณ์ที่ตอบโจทย์ตลาดในปัจจุบัน เช่น การออกแบบที่เน้นการใช้งานในชีวิตประจำวัน หรือการผสมผสานกับศิลปะแบบร่วมสมัย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์
3. ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชนผู้ผลิต ภาคธุรกิจ และสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างระบบสนับสนุนที่ยั่งยืน เช่น การจัดหาวัสดุที่มีคุณภาพ การพัฒนาช่องทางการจำหน่าย หรือการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์

บรรณานุกรม

- จันจิรา กว้างนอก. (2558). เครื่องประดับร่วมสมัยที่ได้รับแรงบันดาลใจจากทองสุกหทัย. **ศิลปะนิพนธ์ปริญญาศิลปบัณฑิต**. คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ธนกฤต ใจสุตา. (2564). การออกแบบเครื่องประดับจากมรดกทางวัฒนธรรม. **เอกสารคำสอนและเอกสารประกอบการสอน**. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญสิริ ชาตินิยม. (2550). **กรรมวิธีตกแต่งผิวเครื่องประดับ**. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 366227 ภาควิชาออกแบบเครื่องประดับ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภัทรบดี พิมพ์กิ และคณะ. (2566). การสร้างสรรค์เครื่องประดับภายใต้แรงบันดาลใจจากลวดลายเสื้อสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อการออกแบบสำหรับเทคนิคการลงยาสีเย็น. **Journal of Digital Business and Social Sciences**. 9(1), 1-17.
- สุรพงษ์ ปัญญาหา, ภัทรา ศรีสุข และ ภัทรบดี พิมพ์กิ. (2564). การประดิษฐ์ยาสีร้อนสำหรับงานเครื่องประดับจากการใช้วัสดุดิบหลัก (แร่ควอตซ์) ในแหล่งจังหวัดจันทบุรี. **รายงานวิจัย**. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- สุรพงษ์ ปัญญาหา, ภัทรา ศรีสุข และ ภัทรบดี พิมพ์กิ. (2565). การประดิษฐ์ยาสีร้อนสำหรับงานเครื่องประดับจากการใช้วัสดุดิบหลัก (แร่ควอตซ์) ในแหล่งจังหวัดจันทบุรี. **วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.)**. 11(1), 15-28.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2552). **ลงยาสี**. ข้อมูลออนไลน์จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges=ลงยาสี-3-ธันวาคม-2552> [3 ธันวาคม 2552].
- Jeanne Werge-Hartley. (2005). **Enamelling on precious metals**. Malaysia: The Crowood Press Ltd.
- Jinks Mcgrath. (2003). **First step in Enameling**. North America. Krause Publication.
- Karen L. Cohen. (2019). **The art of fine enameling second edition**. Landham Maryland, United State. The Rowman & Littlefield Publishing Group, Inc.

The Gem and Jewelry Institute of Thailand (Public Organization). (2556). **กระแสความนิยมเครื่องประดับลงยา**. ข้อมูลออนไลน์จาก <https://git.or.th/th/information-service/27/77/detail/866> [26 มีนาคม 2556].